

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,
16 Septemb.
1867.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in l. si 15. a lunei, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretiulu pre unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a. Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu postalu.

Nu
18

Prenumerarea se face la redactiune in seminariulu gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10), si la p. t. domnii corespondinti. Tóte epistolele sunt de a se tramite la redactiune francate. Corespondintiele nepublicate se voru arde. Scrisori anónime nu se primescu.

Anulu
III.

CUPRINSULU: Alegerea canonica in archidiece'sa Albei-Iulie. — Galileu Galilei si condemnarea sistemului kopernikanu din partea Romei (urm.). — Crucea lui Christosu. — Corespondintia: Bicsadu (santíre de beserică si casa parohiale nóua, preotu esemplariu.) — Amvonulu: Despre blastemare, injurare seau sudalna, (predica popor. pentru a 6. domineca dupa rosalie, si pentru alte ocasiuni.) — Literatura. — Ochire prin lumea politica. — Varietáti.

Beseric'a romana unita, santulu Sionu alu Domnului, imbrace-se in doliu profundu, cáci crudel'a móрте o despartí cu neindurare de antesemnanulu si corifeulu archipastoriloru sei! Multu-cercat'a natiune romana planga cu amaru, cáci Alesulu ei, Alesulu Provedintiei, carele cu o asia taría adamantina steteá la gubernaclulu naiei ei sbuciumate de valuri, a incetatu de a-i mai tinde sprigiún'a intieleptiunei sale! Gelésca totu natulu sinceru alu romanimei, pentrucá din Pleiad'a anteluptatoriloru sei unu lucéferu multu-stralucitoriu si-a subtrasu radiele sale pentru totdean'a, a apusu in recele mormentu!

Escelinti'a sa parintele metropolitu alu Albei-Iulie

Alesandru Sterc'a Siulutiu

de Carpenisii, dupa unu morbu de puçine dile, in 7 Sept. a. c. repausà in Domnulu in resiedinti'a sa metropolitana, provediutu fiendu cu santele sacramente ale moribundiloru si numerandu ani ai viatiei sale 74, ear ca pastoriu sufletescu 53, dintre cari 3 ani sierbì in vini'a Domnului Sabaot ca episcopu si 14 ca primulu metropolitu alu restauratei metropolie rom. gr. cat. a Albei-Iulie. Inmormentarea-i splendida, cu care ocaziune se prelese si testamentulu iubirei sale, se tienù in 10 Sept., asistandu la ea prea lumnatii parinti episcopi dr. A. Dobr'a si dr. I. Vanci'a, cumu si preotíme si poporime nenumerata, intre carea multi si din partile departate ale Oradei, Ghierlei, Sabiiului, Fagarasiului, si depre aiurea alergara, spre a dá marelui mortu onórea cea din urma. Ear remasítiele-i pamentesci nu se depusera dupa dátina in cript'a episcopésca, ci in çimterimulu orasianescu in mormentu propriu, pentrucá multiamitóri'a posteritate si prin unu visibilu monumentu redicandu se i-eterneze memori'a binecuventata.

Meritele neuitatulu archiereu adormitu in Domnulu pentru beserica, tronul, patria si omenime, le documentéza de ajunsu recunoscinti'a, ce o secerase din partea acestor'a prin denominatiunea de comite romanu, prelatu domesticu si asistinte alu scaunulu pontificiu, actualu consiliariu-de-statu int. alu M. sale c. r. apost., comendatoriu alu ordulu leupoldinu, cavaleru alu ordulu corónei de feru clas'a I. si alu ordulu franciscu-iosefinu de cl. II., vicepresiedinte ordinariu alu Societatei parisiáne pentru stergerea negotiatoriei cu sclavi, membru fundatoriu alu Asociatiunei rom. transilv. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporulu rom. scl.

Ce se dicemu apoi in specialu despre meritele-i castigate prelanga caus'a charei nóstre natiuni? Acele-su prea cunoscute, pentrucá suntu strinsu legate cu próspet'a istoría a regenerarei Romaniloru din Austri'a. Virtutile-i patriotice, carile au culminatu intr'unu caractru de fieru si o intrepiditate eroica, oriunde si oricandu se tractá de asigurarea si aperarea drepturiloru poporulu seu, au fostu virtuti rare si parintii le voru eredi filorlu sei din generatiune in generatiune ca pre unu atare modelu de imitatu, a carui lustru nu va invecbí niciodata.

Se impresoràm drept' aceea credintiosii si conatiunaliu sei din patru anghiuri cu amóre si reverintia fiésca osementele-i recite, dicundu din anime sinceru iubitóriie: Pauséza in pace, mare archipastoriu si Romanu mare; Domnulu mortiei si alu viatiei, Ddieulu popóreloru, te faca partasiu bucurieloru ceresci!

„Sit ei terra levis!“

ti'a inca se mai potu candv'a recastigá, dara cele parasite de buna voia — niciodata!"

Pentru aceea credemu tare, cumca veneratulul cle-ru archidiecešanu respectivu, cu reverendisimii capitularisti si protopopi in frunte si in perfecta contielegere si unanimitate, nu voru intardiá a întreprinde pasii cu-ventiosi, ca la fitóri'a inlocuire a vacantului scaunu archipastorescu se se padiésca usanti'a cea de pana acumu a besericeii nóstre romanesci. Totodata in sa ne laptá aceea dulce sperantia, cumca ceialalti pea straluciti si multu venerati archierei ai nostri, ca adevirati parinti ai credintiosului nostru poporu romanesc, inca nu voru lipsi a sprigioní cu inalt'a-le auctoritate pasii facundi in dreptiunea acést'a.— Constelatiunea temporiloru de adi e astfeliu, incátu pierderea totala a scumpului dreptu de alegere (de ce ne ferésca Ddiu!), déca nu adi, mane debunaséma ne-ar casiuná daune necalculavere. Apoi se o spunemu fara reserva si aceea, cá posibil'a suspindere a dreptului din vorba n'a zacutu vreodata si nu zace nici ir interesulu monarcului nici in alu scaunului pontificiu. Cei ce aru trage de aici folosu, suntu singuru numai adversarii nostri politici si nepolitici. —

Se onoramu memori'a repausatului mare archipastoriu si parinte alu gintei nóstre si prin armoni'a si iubirea fratiésca sincera, alaturandu-ne unulu ca unulu sub stindartulu, ce l'a portatu dinsulu in viatia si pre carele stá scrisu: „Autonomi'a si drepturile legali ale besericeii romane unite!"

Dr. Gr. Silasi.

Galileu Galilei

si condemnarea sistemii kopernikane din partea Romei.

(urmare.)

Insa decretulu contr'a càrtiloru acelor'a nu e iertatu se lu privimu numai de sine, deosebitu. Noi avemu adeca inainte-ne o întregire momentósa a acestei opriri, carea respandesce lumina perfecta asupr'a intentiunei oficiolatelor romane cu respectu la sistemulu kopernikanu. Editiunea Indicelui càrtiloru oprite, facuta sub pap'a Alesandru VII. in a. 1664, ne aréta nu numai decretulu acela alu opririloru din 1616, ci prelanga elu mai reproduce inca dupa întregu cuprinsulu seu unu altu decretu din 15 Maiu 1620, la carele e adausa corectur'a oficiósa a cartei kopernikane „Despre misicàrile corpuriloru ceresci“. Tote locurile cartei, cari amesuratu decreteloru prióre din 1616 eráu de a se indreptá, se aducu aici inainte unulu câte unulu cu corectur'a facuta. Totodata se dechiara cásì o socotintia deciatória la coregere: precumca „locurile acele se coregu, fiendca in ele auctorulu despre pusetiunea si misicàrea pamentului disputa, nu din punctu-de-manecare alu unei ipotese, ci espresse afirmandu (non ex hypothesi, sed asserendo, de situ et motu terrae disputat.)“

Asiadara propriulu scrupulu, ce lu aveáu atunci câtu pentru presumtiunea kopernikana, steteá in aceea, ca num'a se nu fia iertatu a anuntiá presumtiunea ast'a ca pre unu lucru dej'a certu, dara totusi se se tiena si întrebuintieze ca ipotesa, v. s. d. ca simpla încercare de a esplicá cursulu ceriului. Si fiendca pre atunci nu se scieá, cá precuventarea aceea a cartei lui Kopernik si acelu adausu la titlu, prin cari totulu apare propusu numai ca ipotesa, provine de la mana straina, adeca de la Osiander, estmodu procedur'a lui Kopernik se gasi a fi neconsecinte; pentrucà negresitu trebui se bata la

ochi, cumca elu, in contradicere cu aceea espresiune debilitatória a titlului si prologului, in mai multe locuri din cartea propria manuésca obieptulu ca o convingerea sa si amesuratu acestei se nevoesce a lu pertractá in modu strinsu afirmativu.

Déca ne vomu uitá pre róndu la fiacare din cele diece corecture micutie adause de congregatiunea Indicelui, nu ne remane indoiéla, cumca tóte acele singuru numai acolo tientescu, ca propunerea strinsu afirmativa se o stramute in form'aunei simple ipotese. Prin urmare e invederatu, cá sistemulu kopernikanu nu fù dechiaratu prin auctoritatea besericésca ca propriemente *ereticu*. Ba nici macaru absolutu *oprita* n'a fostu folosirea lui si tractarea despre dinsulu in lucràri scientifice. Un'a numai se padì strinsu, ca adeca acestu sistemulu, nu ca unu adeveru nedubitatu, ci numai ca o ipotesa se fia iertatu a se propune si folosí pentru mai comód'a manipulare a calculàriloru astronomice. Folosulu, ce poteá se lu aiba deocamdata întrebuintiarea noului cugetu pentru scientia si viati'a practica, a fostu prin ast'a destulu de asecuratu; ear ivindu-se mai tardiù temeieri nóue, cari se póta sprigioní trainici'a fisicala a opiniunei cei nóue, nici pre acestea nu erá opritu a le esaminá si indepliní. Astfeliu apoi nimeni n'ar fi privitu de unu lucru demnu de mustratu, déca invetiati cu atari documente mai bune a mana si-aru fi respicatu mai tardiù dorulu dupa o cercetare reinnoita a lucrului si dupa delaturarea stàvilei temporali, de a folosí sistemulu acest'a prin scóle numai ca ipotesa.

A dóu'a pertractare tienuta in Rom'a in a. 1633.

In decursu de cincispradiece ani s'au fostu asiediatu tóte dusimániele sternite de adversarii celebrului astronomu, candu o templare eata cá i-casiuná unu atacu din partea unui colegu de specialitatea sa din ordulu iesuitiloru. Galilei adeca in urm'a ivirei a loru trei cometi impartasíse amiciloru sei nesce consideratiuni asupr'a naturei si insusítatei acestoru corpuru ceresci. Scolariulu seu Mariu Guiducci se sentí mai tardiù prin materi'a impartasíriloru acestor'a misicatu, a compune o scriere despre obieptulu acest'a, in carea dinsulu supuse unei judecàti aspre pre iesuitulu Grassi din Rom'a. Vatematulu tienendu din gresiéla pre insu-si Galilei de auctorulu acestei scrieri, gresiél'a acést'a i-dede ansa la atacuri indreptate incontr'a astronomului, carele si asia stá in rea reputatiune la teologi. Galilei, prin acestea iritatu, bagà prea puçinu in séma oprirea sustatatória si pasí in publicu cu o scriere polemica sub titlulu „Saggiatore“, carea pentru stilulu seu fù admirata in Itali'a ca modelu de scriere polemica. Estmodu se indusimànì preste totu cu iesuitii si prin ast'a si-atrase neincredere innoita din partea teologica, carea in tractatulu galileianu póte va fi gasitu vatemata oprirea sustatatória, de a nu propune parerile kopernikane altcumu decâtu numai in forma de ipotesa.

Fiendu întreprinsu acestu pasiu primu, eruditulu imbetatu de complacere crediù a poté face o încercare nóua, spre a castigá judecat'a celoru culti pentru invetiatur'a kopernikana. Elu dar scrise acumu opulu seu celu mai renumitu, sub titlulu: „Convorbire despre ambele sisteme mundane mai de capetenia, despre cea ptolomaica si cea kopernikana.“ In acestu „*Dialogu*“ vinu inainte persóne, dintre cari un'a apera sistemulu kopernikanu, ceealalta pre celu ptolomaicu; unu alu treilea cumpenesce apoi temeierile amenduror'a astfeliu, incátu totulu ceidreptu remane nedecisu, dara totusi preponderanti'a lucrului kopernikanu se vedesce destulu

de chiaru. Editiunea DIALOGULUI acestui'a deveni ocaziunea pentru a dóu'a cercetare intreprinsa de incivisiunea romana, carea se fini cu renumit'a abjurare, despre carea vomu reportá in diosu mai pre largu.

Galilei se pare a nu fi fostu fara frica pentru succesulu acestei scrieri fačia cu Rom'a si a fi vediutu, cá lu amenintia denuntiatiuni din partea adversariloru sei. Deaceea in a. 1630 se duse la Rom'a, unde i succese a midilóc de la oficiulu supremu de censura licintia, spre a si-tipari cartea sa. Dandu-i-se o asemenea licintia in Florenti'a, opulu esí acolo in a. 1632.

Si intr'adeveru cartea acést'a, in butulu pretinsei propuneri ipotetice si nemica decidiatorie, e apriatu o aperature *asertiva* a sistemului kopernikanu. Modrulu, in carele Simplicius, aperatureulu vechiei opiniuni ptolomaice, la totu prelegiulu se face de risu, ear fačia cu elu tóte láturile presumtiunei kopernikane se aréta in lumin'a cea mai profitabile, nu ne lasa indoiéla despre tendinti'a auctorului, de a incungiu rá intr'unu tipu síretu proibitiunea, ce esistá pentru dinsulu. Deunde nici n'a fostu lipsa chiaru de nu sciu ce deosebite denuntiatiuni din partea adversariloru sei, spre a sterni in Rom'a neplacere incontr'a lui Galilei si a cartei lui. Devenindu opulu lui in cercurile mai inalte din Rom'a indata dupa esírea-i la lumina cunoscutu, se vediu in elu in mai multe respecte unu actu ascunsu de neascultare fačia cu proibitiunea de mai inainte intimata auctorului. E iusioru de preceptu neplacerea, ce o sentíra in Rom'a pentru una atare manopera asia síretu escugetata, de a scapá de indrumatiunile auctoritatiei besericesci, ceea ce se pareá mai cásí o batjocurire intentiunata a acestei auctoritati. Deci nu e mirare, cá pericolositatea unui asemenea esemplu se socoti a fi cu atátu mai mare, cu cátu mai insemnatu erá barbatulu, carele lu dede, si cá asia cev'a se crediú a nu se poté lasá fara de piedépsa aspra.

Adversarii literari ai lui Galilei vedi-bine cá la acést'a nu stetera cu manile in sinu, ci scrieri polemice mai marira infocarea spiritelor. Se nará mai dupa aceea, cumca unulu din inimicii lui Galilei cei mai avámi, Scipione Chiaramonti, profesoriu de filosofía in Pis'a, inca si acea denuntiare se o fi facutu papei: precumca auctorulu DIALOGULUI sub persón'a lui Simplicius, carele e produsu acolo pre scena si facutu ridiculosu, intentiunéza a batjocuri pre insu-si pap'a pentru simplicitatea lui in intrebári de acestea. Urbanu VIII. dincontr'a, spunu, cá se fia nutritu asia de binevoitórie afecturi fačia cu Galilei, incátu elu insu-si l'a inscintiatu despre intrig'a acést'a a inimiciloru lui.

Galilei, in urmarea acestui DIALOGU, fú citatu acumu decáttra santulu Oficiu in Rom'a. Dupa-ce curtea din Florenti'a se incercá indarnu a compune seau a traganá lucrulu, Galilei in Februaru a. 1633 se infaçisiá in Rom'a. La acést'a a dóu'a cercetare invetiátulu, ce ajunsese dej'a la venerande betranetie, fú asísidera tractatu cu tóta potintiós'a respectare, si manierele, cu carile pap'a Urbanu VIII. s'a portatu cátra scrutatoriulu de natura favoritu de dinsulu inca de mai inainte, nemici prepusulu de animositate fačia cu acelasi, pre carea unii scrietori o imputa papei.

Noi avemu despre decursulu pertractarei secunde cele mai bune desluciri, zacundu inainte-ne treidieci si un'a de epistole, pre carile tramisulu toscanesu de atunci in Rom'a, Franciscu Nicolini, ca martoru ochiulatu si intru afacerea acést'a interesatu in gradulu supremu, le-a fostu adresatu cátra secretariulu-de-statu alu marelui

duce. Epistolele acestea cadu in restempulu de la midilóculu lui Augustu 1632 pana la Diecembre 1633, si urmarescu istori'a procesului asia-dicundu din di in di cu certitudinea si acuratéti'a unui ambasadoru. Venturi aduce epistolele acestea in opulu seu part. II. pag. 147—170. Prin esírea la lumina a acestoru reporturi nedubitatu de certe si limpedi se nemicescu tóte intortocárele, de cari e cuplesíta pana preste capu caus'a lui Galilei.

Sosindu Galilei in Rom'a, trase in palatiulu numitulu ambasadoru toscanesu; ear acést'a inscintia deaun'a pre pap'a despre comparerea acusatului. Pap'a si-aretá numaidecátu vechi'a sa bunavointia cátra barbatulu erudit, carele intr'insulu si-gasise unu amicu si patronu personalu dej'a cu multu mai inainte, inca pre candu pap'a Urbanu erá cardinalu. Pap'a dechiará lui Nicolini, cumca in favórea lui Galilei vrea a dispensá de la usulu indatinatu, ca adeca acestu acusatulu inca se si-aiba locuinti'a in edificiulu tribunalului incivisiunálu, si a concede, cá Galilei se locuesca in cas'a ambasadorului, — o esceptiune, carea in asemeni casuri de acuse nici chiaru cu persóna principesci nu s'ar fi facutu. In convorbirea sa cu ambasadorulu pap'a resumá astfeliu acuzarea facuta incontr'a citatului, cá dechiará, cumca Galilei a lucratu numai neintieptiesce, pronuntiandu-si si aperature-si opiniunea sa in publicu cu o atare certitudine, precumu acést'a asia de neindoiu se vedesce, cutóteca auctorulu DIALOGULUI pretinde, cá vrea a vorbi numai despre o ipotesa, si cumca *elu prin ast'a a calcatu mandatulu, ce i s'a impartasitu lui in a. 1616 prin cardinalulu Bellarmín.* Nu graesce pap'a de eresu seau apostasia de la credintia, ci mai virtosu tractéza casulu numai ca o gresiéla insemnata improtiv'a disciplinei besericesci, cá o neascultare si despretuire, a auctoritatii disciplinari a besericeii.

La dorinti'a respicata din partea curtei toscane dupa dóue luni acusatulu totusi se infaçisiá pentru unu tempu scurtu in edificiulu santului Oficiu ca prinsoneriu sub cercetare, spre a face destulu formeii judecatoresci. Ambasadorulu scrie despre acést'a in 16 Aprile la Florenti'a: „Galilei se presintá Marti de manéti'a inaintea comisariului santului Oficiu si fú primitu decáttra acést'a cu multa curtesia. Comisariulu nu lasá se i-se asemne vreun'a din chiliele cele comuni si separate, in cari e dátina a incuiá pre prinsonerii desub cercetare, ci i-aseamnă locuinti'a fiscalului santului Oficiu, si inca asia, cátu elu nu numai cá locuesce la oficialii acestui tribunalu, ci i-este iertatu a si amblá liberu prin casa si prin curte. S'a concesu, ca sierbulu lui propriu se i-sierbéscu si se máie acolo, si ca ómenii miei se i-duca mancárele pana in chilía-i, reintorcundu-se demanéti'a si sér'a a casa.“

Dara ast'a simpla formalitate de o inchisóre incivisiunala nu tienú nici trei septemane. In 1. Maiu ambasadorulu scrie: „Domnulu Galilei se tramise ieri séra inderetru la cas'a mea.“ In cátu tempu caus'a se pregatí pentru o sentintia finale, Galilei petrecú inca optu septemane in pace si libertate in cas'a lui Nicolini. Pap'a comunicá inca cu inceputulu lui Iuniu ambasadorului in persóna, cumca afacerea e dej'a finita si Galilei se va citá preste puçinu inaintea santului Oficiu, spre a si-audi resolutiunea.

In 27 Iuniu scrie ambasadorulu Nicolini: „Domnulu Galilei Luni sér'a capetá citatiune de la s. Oficiu si amesuratulu mandatulu Marti demanéti'a merse acolo, ca se audia, ce voru se poftésca de le dinsulu. Elu remase acolo-si, si Miercuri fú dusu in Minerv'a inaintea domni-

loru cardinali ai congregatiunei, unde i precetira judecat'a si lu facura se si-abjure parerea sa.“

Tóte naratiunile mai tardie despre inchisóre aspra seau chiaru torture, caroru l'aru fi supusu, suntu nesce mintiuni, precumu acést'a ni-o aréta invederatu reporturile ambasadorului. De torture acumu nici dupa starea lucrului in sine nu poteá fi vorba, deórace nu se tractá despre vreo *marturisire* receruta, pentru carea singuru amu poté inca dóra cugetá la torture. Au nu erá acusat oriulu lui Galilei cartea lui, ce zaceá inaintea ochiloru? Pertractarea, ce aveá se se temple in Rom'a cu elu in persóna, se invertiá singuru prelanga intrebarea: óre asupr'a dechiaratiuniloru din carte, cari la parere lu ingreuiáu, póte-se dinsulu respicá in órecare tipu usioratoriu de culpa? Cumu aru fi potutu drept'aceea se se intrebuintieze acolo torture, unde nimeni nu cugetá la vreo vina *ascunsa*?

Tecstulu italianescu alu osendei anuntiate acolo acusatului in 22 Iuniu 1633 ni-o impartasiesce Venturi in part. II. pag. 171. In acelasi se mai pune odata inaintea ochiloru lui Galilei decursulu pertractarei prime din a. 1616 si sentinti'a de atunci a cvalificatoriloru adusa asupr'a pareriloru lui cele kopernikane. Dupa aceea i-se aduce aminte de crutiator'i'a tractare cu dinsulu, amesuratu carei s. Oficiu s'a marginitu atunci intru a-lu admoniá prin cardinalulu Bellarmin inaintea unui notariu cu martori si dupa acést'a l'a dimisu. Dupa-ce apoi i-se aréta neascultarea de preceptulu capetatu, carea se dovedí despre elu in noulu procesu, judecat'a astfelu urméza din cuventu in cuventu:

„Noi dechiarámu, cumca tu, amintitulu Galilei, prin lucrurile demstrate in procesu si de tine marturisite ai cadiutu in mare *prepusu* de eresia, v. s. d. cumca tu ai crediutu si tienutu acea invetiatura falsa si contraria santei Scripture: cá sórele e centrulu lumei si cá nu se misica de la resaritu spre apusu; cá pamentulu se misica si nu e centrulu lumei; mai incolo cá se póte tiené si defendá cutare opiniune ca veraseminea, dupa-ce odata este dechiarata de contraria Scripturei.“

Ast'a fiendu starea culpei, pre temeulu ei Galilei se indruma la *abjurare*, apoi mai departe se dice in sentintia: „Noi te condemnámu la inchisóre formalá („carcere formale“) a santului Oficiu pre unu tempu asia de indelungatu, dupacumu ne va placé nóue.“

Formul'a impartasita de Venturi in part. II. pag. 175, dupa carea Galilei indata dupa ascultarea sentintiei avú se rostésca din genuchi si in faci'a congregatiunei adunate *abjurarea* eroriloru sei presupusi, suna din vorba in vorba: „Dupa-ce mi se insinúa judecatoresce unu mandatu alu santului Oficiu, ca se parasescu cu totulu opiniunea falsa, cumca sórele ar fi centrulu lumei si nemisicatu, ear pamentulu nu ar fi centrulu lumei si s'ar misicá, si cá dis'a doctrina falsa nu mi-e iertatu a o afirmá, aperiá seau invetiá in órecarev'a tipu, cu gur'a seau in scrisu; si dupa-ce mi se dechiará, cumca invetiatur'a acést'a ar fi incontr'a Scripturei: eu compusei o carte si o dedi la tipariu, in carea pertractezu memorat'a si acumu osendit'a doctrina, si in favórea ei producu temeiuiri de mare ponderositate, fàra in sa de a adauge vreo deslegare. Estmodu fúí gasitu a fi fórté suspectu de eresu, adeca a fi intaritu si crediutu, cá sórele e centrulu lumei si nu se misica, si cá pamentulu nu e centrulu lumei si se misica. Pentru aceea abjuru, blástemu si urgisescu numitele retaciri si eresuri, si preste totu oríce alta retacire si credintia sectaria, cari suntu contrarie santei beserice.“

Insa osendirea acést'a nu primí intarirea papale, ci numaidecátu urmà pre tacute *agratiarea* din partea papai, carele nu lasà a se executá rostit'a piedépsa de carcere, ci fece ca condamnatulu se se póta intorná indata in cas'a ambasadorului. Se audímu reportulu lui Nicolini. Dinsulu relatéza estmodu secretariului-de-statu: „Piedéps'a acést'a de inchisóre delocu o schimbà Santitatea sa in internare in gradin'a de la ‚Trinità dei Monti‘, unde eu lu condusei Vineri sér'a si unde petrece dinsulu in presinte.“ Acestu palatiu ‚Trinità dei Monti‘ e edificiuulu, in carele se afla adi academi'a francesá. Pre atunci erá proprietatea marelui duce de Toscan'a si se folosiá de ambasadorulu lui, asia cátu Galilei aici eara locuiá la amicuulu seu Nicolini.

Inca si acestu usioru arestu de casa in Rom'a durà numai câteva dîle, si pap'a se determinà a lasá pre Galilei se se reintórne in patri'a sa Florenti'a neimpiedecatu. Dara, precumu spune insu-si Galilei intr'o epistola scrisa cu finea anului 1633 cátra amicuulu seu Vincenzu Ranieri, intru acést'a avura respecte pentru sanetatea lui. In epistol'a memorata se dice din vorba in vorba: „Inainte cu cinci lune me lasara din Rom'a togm'a pre unu tempu, candu in Florenti'a domniá cium'a. Dreptce cu marinitate plina de iubire mi se asemnà de arestu palatiulu arhiepiscopulu Piccolomini, alu amicuulu meu celu atátu de pretiuitu, ce lu aveám in Sien'a. Eu gustai placut'a lui conversatiune cu asia linisce si indestulire a animei, incátu acolo ear mi-suscepuí studiële mele . . . Preste cinci lune incetandu in patri'a mea cium'a, cu inceputulu lui Diecembre alu anului acestui 1633 mi-se iertà, ca strimtorirea casei aceste'i'a se o schimbu cu libertatea viatiei de la tiéra, ce asia de tare o dorescu. Deaceea me dusei la vil'a Bellosguardo, si dupa aceea la Arcetri, unde me affu acumu, ca aprópe de amat'a mea patria Florenti'a se gustu acestu aeru minunatu.“

Incátu pentru petrecerea lui la Piccolomini in Sien'a numai acea observatiune i-se facú, ca se se contenésca de la tienerea de conversatiuni.

Nicolini scrie secretariului-de-statu in 10 Iuliu: „Domnulu Galilei plecà Miercuri demaneti'a voiosu si sanetosu la Sien'a.“

In 3 Diecembre inscientiá Nicolini pre condamnatulu, celu ce in Sien'a petreceá in voia buna si indestulire, cumca Santitatea sa se invoesce la aceea, „ca dinsulu se se póta mutá in vil'a sa delanga Florenti'a si se remana acolo pana la mandatu ulterioru, in sa fàra de a tiené prelegeri si soçietati mari, seau de a dá alte asemeni semne de defectulu obedientiei.“

Dupa o caletoria pre diosu hàptu buna sosí Galilei in vil'a sa sanetosu si vigorosu, cutótecà acumu erá de sieptedeci si doi de ani, si nu aretà nici o urma de superare seau de maltractari suferite. Pana la mórtea sa si-continúa cu nebosintia lucràrile sale in cerculu amiciloru si scolariloru sei, cari lu impresoráu in tóte dîlele. In a. 1637 daruì ambasadorulu francescu din Rom'a, comitelui de Noailles, manuscriptulu opului seu ultim, si acést'a midiloci tiparirea lui in Leodiù. Scrierea acést'a pórtá titlulu: „Dialogu despre dóue scientie“ (statica si mechanica). In acelasi anu 1637, fiendu acumu de diumetate orbu, descoperi libratieuna lunei. Pana la mórtea sa dictà necurmatu amiciloru sei cugete nóue despre cestiuni fisico-scientifice de totu soiulu. Inca si beletristic'a mai ocupá spiritulu lui, fiendca in órele sale libere inca din inceputu s'a fostu cuprinsu

multu cu intrebatiuni estetice, unu studiu, din carele une frupte singurite le gasimu pintre tractatele lui.

Lucrările lui cele multe si anumitu tóte acele observări de fenomene ceresci, pre cari dinsulu nu intr-un'a nópte viforósa le-a intreprinsu cu cea mai extrema incordare a ochiloru, i casiuara in adunci betranetie doreri de ochi, încátu pre urma orbì. Morbi de nervi si lipsa de somnu i amarira prelanga orbire anii din urma ai viatiei. In 8 Ian. 1642 petrunsu de sentimente crestinesci morì in etate de mai 78de ani, la vil'a Martellini delanga Arcetri aprópe de Florenti'a, in braçiele celui mai teneru si mai fidelu scolaru alu seu, Vincentiu Viviani. Osementele lui se asiediara in beseric'a „Santa Croce“ din Florenti'a, si acolo cu unu seclu mai tardiu i-se redicà langa Michelangelo unu monumentu.

Deodata cu condemnarea auctoriului fusese si opulu lui „Dialogulu“ pusu in Indicele càrtiloru oprite. Rom'a acumu in 124 de ani urmatori nu se cuprinse mai multu oficialminte cu afacerea kopernikana. Abia in a. 1757 se detiermurì, ca in nou'a editiune a Indicelui, carea aparù in anulu urmatoriu, se se lase afara oprirea *generala* a tuturoru càrtiloru, ce graescu in chipu kopernikanu. Censure besericesci nici mai inainte nu s'au fostu dictatu asupr'a cuiv'a, carele dóra ar fi tienutu parerea kopernikana; prin urmare parerea acést'a nicicandu n'a fostu tractata in praesa ca eretica. Dara „Dialogulu“ lui Galilei remase totusi pre Indice, precumu si celealalte càrti scrise in favórea sistemului, cari s'au fostu opritu acolo si *cu numele lor* si un'a câte un'a. Astea se cuprindu inca si in editiunea Indicelui din 1819, si abia in 1835 fure dintr'insulu sterse, desi acumu dinaintea ochiloru pontificiloru si ai censurei de càrti demultu se sciea si invetiá in Itali'a fara nici o piedeca in sensulu parerei lui Kopernik, dupa-ce descoporiri nóue au fostu delaturatu in modu naturalu-scientificu indoiélele cele vechi.

(finea va urmá.)

Crucea lui Christosu.

I.

Se scie, cumca crucea la Romani a fostu piedéps'a de mórte a sclaviloru facatori de rele mari, despre carea Cicerone asia díce: „Facinus est vincire civem romanum, scelus verberare, prope parricidium necare, quid dicam in crucem tollere? verbo satis digno tam nefaria res appellari nullo modo potest.“ Si totusi Provedinti'a, carea si lucrurile cele mai nesocotite le glorifica, — pentrucà unulu-nascutu Fiiulu lui Ddieu, dupa s. Paulu la Filip. c. 2 v. 8, „s'a umilitu pre sine pana la mórte, eara mórtea crucei,“ si, dupacumu díce s. August. de simvol., „celu mai extremu genu alu mortii si-a alesu, ca se nu se inspaimenteze de altfelu de genu alu mortii martirii lui,“ — a binevoitu crucea a o alege de midiloculu rescumperarei, si a o redicá la onórea cea mai mare.

Nu fara interesu e dara cunoscenti'a istoríei santei cruci a lui Christosu dimpreuna cu fasele ei, prin cari a trecut, pana a ajunsu a fi mundri'a crestinatatii. —

E dreptu, cà semnulu crucei, cu care se însémna si se santiescu crestinii, e un'a dintre cele mai vechie dátine crestinesci, si datédia din tempulu ss. apostoli. Tertulianu, scrietoriu besericescu din sec II., (in cartea de cor. mil. c. 3.) scie: „La totu progresulu si promotiunea, la intrare si esíre, la incaliatu, la spelatu, la mésa, la lumina, in chilía, la siedere, si oricare conversatiune deprindemu, ne atingemu fruntea cu semnulu crucii.“ Dar din caus'a

teribileloru persecutiuni si pentrucà nu erá iertatu, crestinii in seculii cei trei primitivi nu aveáu redicate cruci materiale. Credinti'a in Christosu o esprimáu ei aci prin figur'a „*melului*,“ cumu se numesce Christosu in Evangelia; aci prin unu „*pastoriu*,“ cumu se numi elu pre sine; aci prin unu „*porumbu*,“ carele intorcundu-se cu oliva verde la barc'a lui Noc, si anuntiandu incetarea diluviului, a presemnatu pre Christosu infrangatoriulu iadului; aci prin unu „*pesce*,“ càci numele pescelui in limb'a gréca, „*ichthys*“, stà din literele inceputórie ale acestoru cuvente grecesci: *Ιησους Χριστος Θεου Υιος Σωτηρ*,“ adeva: „Isusu Christosu, Fiiulu lui Ddieu, rescumperatoriulu.“ In care privintia si Tertulianu numesce pre crestini pescuti, dicundu: „Noi pescuti suntemu dupa *ichthys* Isusu Christosulu nostru, in carele ne nascemu.“ (cart. de bot. c. 1. scl.) — Credinti'a in Christosu o esprimáu dara crestinii primitivi prin semne misterióse; crucea lui Christosu erá inca ingropata in pamentu; crestinismulu erá inca in doliu.

Insa dupa-ce pamentulu s'a scaldatu din destulu cu sange crestinescu, in secululu IV. crucea si-a serbatu triumfulu seu si prin ea si crestinatatea. Marele imperatu romanu Constantinu fiendu constrinsu a apucá arm'a contr'a necredintiosulu Macsentiu, carele tientise in contr'a Romei, la invocarea ajutoriului cerescu i se aretà lui Constantinu semnulu crucei pre ceriu, dinaintea intregi armate, cu acést'a inscriptiune — dupa sinacsariu — romana: „*hac vince*,“ grecesce: „*τουτω νικα*.“ Marturisescu acestu evenimentu: Lactantiu, despre persecut. c. 44; Socrate, ist. ecles. tom. I. c. 2; si contempuranulu Eusebiu, in viati'a lui Const. tom. I. c. 28, carele asia scie: „*Crucis trophaeum, in coelo e luce conflatum et soli superpositum; ipsis oculis se vidisse Constantinus firmavit, cum hujusmodi inscriptione: hac vince, τουτω νικα*.“ Si a si invinsu marele imperatu pre inamicu, respingundu-lu si facundu-lu necapace a mai atacá imperati'a romana, carea de aci incolo s'a numitu si imperati'a crestinesca.

Acestu evenimentu straordinariu a escitatu dorinti'a santa in anim'a imperatesei Elen'a, mam'a marelui Constantinu, a peregriná in Palestin'a la locurile sante si a scrutá dupa acea cruce, pre carea insu-si Mantuitoriulu si-a intinsu manile. Dorinti'a-i pia a fostu incoronata de succesulu celu mai imbucuratoriulu; càci dupa o scrutare indelungata, sapandu pe muntele Golgot'a, unde fusese crucea ascunsa in pamentu decàtra inimicii lui Christosu, dupa marturisirea santului Ambrosiu (orat. de obitu Theodos.), „trei cruci confuse a aflatu Elen'a, pre cari ruinele le-au fostu acoperitu, inimiulu le-a fostu ascunsu; numai n'a potutu ascunde triumfulu lui Christosu.“ Dupa aflarea a loru trei cruci pre muntele Golgot'a s'a indreptatu s. Elen'a càtra s. Macariu, episcopulu Ierusalimului, cu rogare, ca se-i esoperedie alegerea crucei lui Christosu. S. Macariu aducundu inainte o femeia, ce erá in gur'a mortii, a rostitu acést'a rogatiune: „Tu, Dómne! carele prin unulu-nascutu Fiiulu teu te-ai induratu a conferi mantuirea neamului omenescu prin patim'a crucii, si acumu ai adspiratu in anim'a sierbei tale Elen'a a cercá fericitulu lemnu, de la carele a depinsu mantuirea nóstra: aréta luminatu, carea dintre aceste trei cruci a fostu alésa spre marirea Domnului? si carea se se arete la umilit'a-ne rogatiune, ca femeia acést'a, carea jace in agoni'a mortii, prin atingerea acelei cruci mantuitorie din gur'a mortiei delocu se se rechiame la viatia.“ (Rufinu in ist. bes.) Despre ast'a cercare asia scie Rufinu mai departe:

„Adhibuit primo unam ex tribus, et nihil profecit; adhibuit secundam, et ne sic quidem aliquid actum est. Ut vero admovit tertiam, repente, adaperitis oculis, mulier consurrexit, et stabilitate virium recepta, alacrior multo, quam cum sana fuerat, tota domo discurrere et magnificare Dei omnipotentiam coepit.“ (A aplicatu un'a din cele trei cruci, si nemica n'a folositu; a luat a d'ou'a, si nici cu acést'a nu se fece nemicu. Candu in sa a atinsu cu a trei'a, muierea numaidecátu deschidindu ochii s'a scolaru, si recapatandu-si poterile, inca cu multu mai vió'i'a, decumu erá in stare sanetósa, a inceputu a alergá prin casa, marindu atotpotinti'a lui Ddieu.) Si asia prin atingere insanatosiandu-se acea femeia, s'a recunoscutu crucea lui Christosu.

Fericit'a imperatésa Elen'a a impartítu crucea in trei párti. O parte o trimise fiului seu Constantinu; alt'a lui Silvestru, pap'a de la Rom'a; si a trei'a parte intr'unu sicriiu pretiosu o a depusu in beseric'a edificata de marele imperatu, la cererea s. Elene, totu acolo pre muntele Golgot'a, unde fusese ingropata crucea. Despre beseric'a acést'a scrie Rufinu: „Asia se vede, cà regin'a debunaséma din efectulu unui votu tare, in loculu, unde a aflu crucea, a construitu o beserica demna de ambitiunea regésca.“ Eara s. Paulinu scrie: „S'a edificatu beserica in loculu patimeloru, cu plafonu auritu stralucitoriu, cu altarie bogatu intraurite, in cari se pastré dia arcanulu sacru alu depusei cruci.“ Acést'a beserica mai stá si asta-di, si crucea acolo depusa la tóta vinerea patimeloru se espune spre comuna veneratiune. In Rom'a inca insu-si m. Constantinu a edificatu beserica spre pastrarea cruci lui Christosu, precumu marturisesce Anastasiu bibliotecariulu in viati'a s. Silvestru: „In tempulu acel'a a facutu Constantinu augustulu beserica in palatulu Sessorianu, unde si lemnulu s. cruci a Domnului n. I. Chr. s'a depusu, invescutu in auru si pietre scumpe, de unde s'a dedicatu si numele besericei, carea se numesce pana in diu'a de asta-di Ierusalimu;“ care beserica in Rom'a custá si asta-di sub numele „basilica s. crucis de Hierusalem.“

Eara despre insu-si marele augustu Constantinu — dupa invingerile sale reportate in semnulu cruci si dupa reafierea cruci lui Christosu — asia scrie Eusebiu (in viati'a lui Const. tom. 3. c. 49): „Asia amóre divina a ocupatu anim'a imperatului, câtu in tóte palaturile, in cele mai eminente chilé, si pre parietii cei cu frumóse tapete intraurite infrumsetiati, a infiptu semnulu pátimei Domnului, elucratu cu auru si cu pietre scumpe.“ Marele augustu a infiptu crucea, fabricata dupa form'a celei vedite pe ceriu, pre flamurele imperiului, pre standardele ostiriloru, pre palatiurile domnesci, pre besericele crestine si in tóte locurile publice, si prin cruce a facutu crestinatatea domnitória; prin urmare, precumu scrie Poujoulat (in ist. Ierus. t. 3. c. 26), „Iupiteru si Minerv'a la apropiarea cruci se prefacu in pulbere, si fabulosulu Olimpu se sférma dinaintea Calvariei.“ Si s. Ieronimu graesce: „Flamurele militariloru suntu insemenele cruci, si purpurele regesci precumu si diádemele cele de pietre scumpe le decoréza pictur'a cruci salutarie.“ S. Augustinu: „Cruce . . . a locis supliciorum fecit transitum ad frontes imperatorum . . . Iam in fronte regum fixa est illa cruce, cui inimici insultaverunt.“ (Crucea din loculu piedepseloru a trecut la fruntile imperatiloru; si acumu pre fruntea imperatiloru e intarita crucea aceea, ce o batjocurisera inimicii. Enarr. in ps. 36, 54.)

Mai departe a stersu marele imperatu mórtea cru-

cei, ca nu cumv'a si mai departe se sierbésca ca piedépsa de o cara acea cruce, pre carea Fiiulu lui Ddieu, suferindu pre dins'a mórtea sa pentru rescumperarea nóstra, pentru totdeauna o-a nobilitatu. Eara crestiniu din pia memoria in totu anulu au serbatu distinsa serbatóre in 14 Septembre, atátu in apusu câtu si in resaritu, pentru acést'a manifestatiune si esaltatiune si acestu triumfu alu cruci lui Christosu, care serbatóre si asta-di atátu in beseric'a resaritului câtu si in ceea a apusului e un'a dintre cele mari, si are inainte-si dupa-serbare.

Despre originea acestei serbatori, — carea la Greci aci obvine sub numele *ἑορταίς*, *inaltiare* (Teod. Balsamon in Nomocan. lui Fotiu); aci sub *σταυροφανεία*, *manifestatiunea cruci* (Chron. Alesandr.), — acestu din urma asia scrie: „His consulibus (Dalmatio et Anicio Paulino) facta sunt encaenia ecclesiae s. crucis, aedificatae a Constantino sub Macario episcopo 17. Sept. Inde incepit festum manifestationis s. crucis.“ Si asia originea acestei serbatori se reduce togmai la ocaziunea aflarei s. cruci sub marele Constantinu, precumu aréta acést'a si sinacsariulu din meneiulu besericei resaritene. — Ce se atinge in sa de citatulu mai susu „17 Sept.“, trebue se stee „14 Sept.“. Erorea vine de acolo, cà Grecii esprimaú numerulu 14 prin aceste dóue litere: *ιδ'*, eara pre 17 cu aceste: *εζ'*, si asia traducatorii mai tardii din nebagare-de-séma au schimbatu literele.

G. Traila,
parochu romanu gr. c.

(finea va urmá.)

Corespondintia.

Botizu, 31 Augustu 1867.

Clarissime Domnule Redactore! Cu cea mai mare a animei bucuría me grabescu a ve inscintiá despre una fapta, precátu de santa si marétia, pre atátu de insufletítória, carea credu cà va implé sinulu fiascecarui crestinu adeveratu cu deosebita fericire si placere sufletésca.

In diu'a adormirei prea curatei si de Ddieu nascatórei Marie s'a celebratu binecuventarea besericei si casei parochiale din Tripu. Nepusa erá bucur'á m. onoratului d. Iosifu Pap de Lemény, zelosulu parochu locale, si a serguintiosiloru poporeni, latíndu-se faim'a, cumca ilustr. sa prea bunulu nostru parinte episopu pe diu'a numita ar binevoí a cercetá monastirea de la Bicsadu. Toti credeáu, cà cu acést'a ocaziune, dest' dinsii fiendu in cea mai mare indepartare de scaunulu episcopescu, voru fí fericiti a-si vedé fačia la fačia pre prea bunulu archiereu si cu fiiésca alipire pretotindene oftatulu loru parinte. Neobositulu d. parochu, voindu a fí convinsu despre adeverulu faimei si ca se lu róge pe ilustr. sa, a caletoritu spre acestu scopu la Ghierl'a. Insa intrevenindu cause momentóse, anume adunarea gener. a Asoçiatiunei nóstre rom. transilv. la Clusiu, de bucur'á asia cu sete sperata au fostu despoiati, si asia consacraea o-a suplinitu binecuventare, carea s'a celebratu prin prea on. d. A. Erdösiu, prot. tractualu. La acést'a festivitates'au adunatu mm. oo. dd. parochia ai tractului insoçiti de st. sale familie, mai toti teologii de prin pregiuru, mai multi seculari, s. a. Solemnitatea s'a inceputu la 9 óre. Finindu-se indatinat'a manecare, s'a tienutu santítrea apei, dupa aceea a besericei. Deaici preotii, in ornamentu besericescu inbracati si urmariti de multímea bine-ordinata, s'au dusu la beseric'a cea vechia, de unde cu cantári si mare pietate s'au straportatu santele mósce si santulu-santiloru, nepretiuítulu trupu si sange alu Mantuitorului n. I. Chr., in noulu seu locasiu, in Sionulu celu acumu santítu alu Domnului. Apoi s'a inceputu

s. liturgiá, sierbinda Domnului mai antâiu pre acestu altariu, la finea carei'a p. on. d. em. protop. Demianu a tienutu o cuventare frumósa, ocaziunei corespondiatória. In fine a urmatu binecuventarea casei, si asia cáu la 2 óre d. a. toturoru ofici- eloru sacre s'a pusu capetu. — Dupa prandiulu, ce urmà, a intonatu band'a, la audiulu carei'a, de bucur'á dílei petrunsi, teneri si betrani cu modestíia si mare cuvenintia au inceputu a si-petrece; in fine cu deplina indestulire, in ordu bunu si cu svava aducere- aminte, s'a intorsu fiascecine la cas'a sa.

Cu acést'a ocaziune nu potu trece cu vederea, ca pentru orientare se nu facu amentire despre giurstàrile, intre cari amin- tí'ta beserica si casa paroc. s'au ziditu. Comun'a Tripu, carea abia are 100 de case, inainte de ce si-ar ff fostu dobenditu bravulu seu pastoriu sufletescu actualu, neci sperantia n'a avutu, c'a óre- candu pe altariu nou se-si aduca darurile sale Domnului. Insa zelosulu ei parochu, m. on. d. Iosifu Pap de Lemény, sciendu prea bine dí's'a s. Paulu, cà „tóte le potemu intru Acel'a, carele ne intaresce“, tóte midílociele le a cercatu, ca se póta zidí beserica Domnului. Inainte de acést'a cu 6—7 ani avendu beserica o su- mulítia cáu de 1000 fl. v. a., pentrucá cáu mai tempuriu se si- védia planulu realizatu, a depusu fundamentulu zidindei beserice, si acumu vedemu, cà intru díns'a si-cuprinde locu celu necuprinsu Christosu Ddieu. Spesele recerute asia le a midílocitu, incátu po- porulu nu sentiesce neci una greutate. — In anulu trecutu fiendu gat'a beserica, car cas'a par. fiendu in stare desolata, si-a propusu se zidésca si casa, carea deodata cu beserica se se binecuventeze. Dar vediendu, cà comun'a besericeasca nu mai are neci unu midí- locu, neci vrendu d. parochu a ingreuiá poporulu, cu spesele sale proprie a edificatu in tempu de unu anu asia casa par., carea esto raritate in feliulu seu, car in díeces'a nóstra neci i-se gasesce parechia. Intru adeveru fapta démna de tóta recunó- scerea! Unu asia parochu apoi póte serví de modelu si exemplu intregi preotími. Dínsulu aréta, cà-si cunósce deplinu chiama- rea sa. Unu asia preotu in buna sperantia póte asteptá mangaiató- riele cuvente ale lui Isusu: „Bine, sierbu bunu si credintiosu; preste puçine ai fostu credintiosu, preste multe te voiu pune, intra intru bucur'á Domnului teu!“

Petru Anderco,
teologu patruanitu.

Amvonulu.

Despre blastemare, injuratura seu sudalma.

„Acest'a blastema.“ Mat. 9, 3.

Cine e acel'a, carele intru atât'a se uite de sine, cáu se cuteze prea santu numele lui Ddieu cu blastemuri a-lu vatemá? — Dorere, dara trebue se marturisescu, cumca suntu multi intre voi, iubiti credintiosi, — mai alesu de acei'a, carii nu cercetéza cas'a lui Ddieu, adesu nu asculta sant'a liturgiá si s. invetiatura, — de bláste- ma numele lui Ddieu, alu Maicei sante, alu santiloru si angeriloru, si alte blastemuri lasa de esu din gur'a lor; pre a casa, pre strate, pre la lucru, prin birturi, in tóte locurile . . .

Domnulu n. I. Christosu de contrarii sei fú invi- nuitu cu blastemare, dara numai pentru acea, pentrucá a vindecatu pre o femeia, carea a fostu in curgere de sange, si i-a iertatu peccatele. Dare-ar Ddieu, ca se nu se intemple mai mare blastemu pre lume, decátu acest'a! Dara in sa si perulu depre capulu omului inca se svul- tura, candu aude gur'a cea nespelata a unor'a, carii de totu feliulu de blastemuri, de injurature, de vorbe ne- curate vorbindu, invétia si pre cei mai mici si nevino- vati peccatulu acestu uritu, smerdu si grozavu. Pentru acea mi-am propusu, ca in ór'a acést'a se ve vorbescu

despre peccatulu blastemarei, carele, cu adunca machnire mi-cauta se marturisescu, cumca si la noi e fórte latítu si indatinatu; pana atunci fiti cu bagare de séma! —

Dreptu a avutu acel'a, carele a dísu, cumca blaste- mulu e limb'a díavolului; pentrucá nu este neci o ginte pre faci'a pamentului, carei se-i fia blastemulu limb'a sa. Blastemulu e numai limb'a díavolului, carele se blastema pre sine si imple iadulu cu blastemuri. Celu ce dara blastema, acel'a vorbesce in limb'a díavolului.

Decumv'a ne intórcemu prin satu si suntemu cu grigia, observàmu, cumca si pruncii cei mici, carii abia sciu vorbí, sciu acumu a blastemá. Pruncii, mai alesu carii nu ambla la scóla, dóra neci cruce nu-si sciu face, dara vorbele cele blastematórie prea bine le sciu . . . Si óre oprescu-i, admoniédia-i parintii pentru acea? Dara! Cumu se-i oprésca si dogenésca; inca-i lauda, dícundu: „Eh ce voinicu e, acumu si blastemá scie; din acest'a va fí omu!“ Acést'a e dogén'a parintiésca! — Si óre pentru-ce blastema acumu inca si pruncii cei mici? Respunsulu e usioru: pentrucá asia audu din parinti. Prunculu e asemenea simiei seu moimutiei; ce aude si vede, acea face si-elu.

Cu dorere vedemu in tóta diu'a, cumca abia se in- templa, crestiniloru, cev'a lucru facutu de voi fára blas- temu. Poti apoi asteptá, crestine, binecuventare pre pa- mentulu teu si fruptu manosu dintr'insulu, candu tu mai multe blastemuri imprascii pre dínsulu decátu sementia? Nu e mirare, cà Ddieu in totu anulu iea darulu si rodulu din un'a seu alt'a parte a pamentului teu; nu e mirare, cà in totu anulu, seu in vinia, seu in semenatura, ti-a fostu insedaru ostenél'a si sudórea crunta; au nu e lucru de nemica, lucru nebunescu si díavolescu, a blas- temá pre datatoriulu a totu binele, pre Ddieu?

Oh câtí ómeni se scóla demanétí'a fára rogatiune, dóra neci cruce nu-si facu, díle intregi trecu fára ro- gatiune; dara abia trece una diua fára blastemu si in- jurature! Omu e apoi acel'a, crestinu adevératu e unulu ca acel'a? Oh vai si amaru de unulu ca acel'a, carele si- petrece asia dílele! Seu de te si rogi, ce folosu? Ddieu pentru acea ti-a datu limb'a, ca pre dínsulu se lu rogi si se lu premaresci. Cugeti, cà e placuta inaintea lui Ddieu rogatiunea ta, decumv'a totu cu limb'a acea, cu carea mai inainte l'ai blastematu, mai tardíu lu-rogi? Necidecátu; Ddieu e iubitoriu de santienia si de curatienia; nu póte primí rogatiunea, carea ese din gur'a cea blastematória si spurcata. Apoi ce ti-a gresitu tie Ddieu, de lu vatemí cu vorbe blastematórie? Pentru acea lu-blastemi dóra, pentrucá ti-dà viatia, sanetate si nutrementu? Acést'a e multiamit'a si recunóscerea ta, crestine? Cuadeve- ratu si despre blastematori póte díce Ddieu: „Poporulu mieu, poporulu mieu, ce ti-am gresítu tie?“ Cáu de mare nebunía si simplicitate e, a ti-aredicá limb'a cea necu- rata incontr'a aceluí'a, carele ti-e celu mai mare faca- toriu de bine in ceriu si pre pamentu!

Iubite crestine! Intipuesce-ti numai, decumv'a ai avé unu despuitoriu, carele ti-ar dá de tóte, bani, vestminte, mancare; mai pre urma ti-ar cumpará si casa, fundu si bunuri; te-ar iubi ca pre prunculu seu, ma ar fí gat'a si viati'a a si-o sacrificá pentru tine: óre nu ai trebúí pre unu binefacatoriu ca acel'a se lu onoredi, se lu iubesci? n'ar fí óre peccatu mare, déca tu prelanga tóte facerile de bine pre dínsulu l'ai blastemá, l'ai despretiuf? n'ar fí óre nebunía de legatu, pre unu omu iubitu ca acel'a se lu vatemí orísícumu? — Vedi, acelu bine facatoriu ti-e Ddieu! Elu ti-dà tóte; elu ti-dà viatia, sanetate, nutrementu; ma inca unulu-nascutu Fíiulu seu

a si moritu pentru tine; si tu mai cutedi pre dinsulu a lu blastemá? Ore scii tu cine e acel'a, pre carele indresnesci a lu blastemá? Acel'a e Ddieu, Ddieulu acel'a, pre carele miliónele de angeri tremurandu lu premarescu; Ddieulu acel'a, carele din eternitate e atotpotinte si tare; Ddieulu acel'a, carele cu unu cuventu a dîsu: se fia lumea acést'a si ceriulu acestu minunatu de frumosu si maiestosu, si s'au si facutu; Ddieulu acel'a, carele a creatu sórele celu stralucitoriu si stelele cele luminóse. Si tu cine esti, carele cutedi se blastemi si injuri pre Ddieulu acelu puternicu? Esti viermele pamentului, esti pulvere si cenusia. Asta-di viedi, mane poti se zaci in mormentu-ti rece; si tu vierme de pamentu nepotintiosu esti audace destulu spre a injurá pre Domnulu ceriului si alu pamentului? Ingrozesce-te, oh peccatosule, ingrozesce-te a blastemá de aici inainte macaru in ce tipu; mai bine te-ai fí nascutu mutu, incai nu ti-ai intiná sufletulu de atâtea ori cu spurcatiunea peccatului acestui infioratoriu si uritu . . .

Scii ce te rogi si ceri, crestine, in tóte dîlele in „Tata-lu nostru?“ „Santiésca-se numele teu.“ Dara nu e destulu a díce acést'a numai cu gur'a, cu vorb'a, ci asia trebue se si viedi si se faci. Ce ti-folosescu tóte cuventele acele frumóse din „Tata-lu nostru,“ déca indata dupa rogatiune blastemi pre Ddieu, pre Maic'a s., pre angeri si pre santi?! Te mai intrebue odata, ce ti-au gresítu tîe Ddieu, Maic'a s., angerii si santii? Nu scii, cà de la Ddieu astepti tóta grati'a si fericirea? Nu scii, cà Maic'a s. ti-e rogorí'a la Ddieu si patróna si imblandítoria pentru peccate-ti? Nu scii, cà angerii si santii suntu amicii lui Ddieu si padítorii nostri? Au nu e nebuli'a asiadara, ca, maniandu-te pre animale si neintemplandu-se cev'a spre placerea ta, se blastemi pre Ddieu, pre Maic'a s. pre angeri si pre santi? Acést'a chiaru asia mierge, cásicumu ai blastemá pre unulu ca acel'a, pre carele necicandu nu l'ai mai vediutu, càci te-a vatematu altu cinev'a. Vedi, ce neprecepere e acést'a!

Unii lu-au intru nemica peccatulu acest'a infernalu, si intru atát'a s'au dedatu cu elu, incátu totu a dóu'a vorba din gur'a loru e blastemu; macarca scimu, cà in s. Scriptura la cartea III. a lui Moise capu 24 se díce: „*Duceti afara din óste pre blastematoriu, si se-si puna toti acei'a, carii l'au audítu, manile pre capu, si se lu ucida cu pietre pre dinsulu totu poporulu.*“ Vedeti, ce piedépsa cumplita au suferitu acei'a, carii au blastematu in legea vechia! Lege a fostu dara la Evrei ca pre blastematoriu se lu omóra cu pietre, ori judeu se fia, ori de alta natiune. Ba inca si stramosii nostri au adusu lege pentru sterpirea peccatului acestui infricosiatu, si s'a piedepsitu cu mórte acel'a, carele a injuratu. Dorere in sa, cà in dîlele nótre in puçine locuri se piedepsescu acei'a, carii asia de grozavu si spurcatu blastema, blastema inca unii si din acei'a, carii aru trebú se luminédie inainte altor'a. Ar fí cu scopu, ca fiacare injuratoriulu mai avutu se se piedepsésca, solvindu pre partea s. baserice seau a scólei o anumita suma de bani, eara celu mai nepotintiosu cu inchisóre, seau alta piedépsa meritata.

Multi dícu: „E usioru a díce, cà e peccatu a injurá; dara déca omulu are tréba cu pruncii si cu vitele, nu se póte rabdá, neci se potu cresce pruncii fàra ca se blastemàmu.“ Asia graescu unii parinti nepreceptuti. — La acést'a io respundu aceea, cumca póte omulu educá pruncii si fàra injurature. Cei mai multi, ma credu cà toti, carii au chiamarea se invetie pre altii „ex professo“, credu cà nu folosescu injuràri in scóla, sciendu, çà aru

casiuná numai coruptiune cu astfeliu de metodu. Mare lucru ar fí, ca injurarea se póta mediulocí cev'a bine, candu togm'a dincontra prin acést'a inca mai tare ti-ingreunedi starea, strici si turburi pacea, si aduci dauna sufletului. — Seraci parinti, cumu ve poteti óre blastemá pruncutii vostri? Nu sciti, cumca mai demulteori blastemurile acelea, cari le arunca parintii asupr'a filoru sei, se si prindu si implinescu? Amintirea tunetului, fulgerului, diavolului faciã cu baiatii, si alte blastemuri urite si ingrozitórie, acestea snntu óre binecumentarile parintiloru date natiloru sei? Nu te temi, oh crestine, cumca Ddieu in loculu copilului teu pre tine te va piedepsi?

Altii eara dícu, cà „e cu nepotintia a amblá cu animalele, cu vitele, fàra ca se injure; pentrucà neci nu asculta altcumu de cuventu“. — Dreptu aveti; póte cà dóra dobitoculu nu se pléca la vorba, candu strigi càtra dinsulu se mérga intr'o lature seau intr'alt'a, dar decumv'a graiesci maniosu si aspru càtra elu, blastemandu-lu, póte cà atunci e ascultatoriu de vorbele cele de injurare. Ci nu cugetá, cà injurarea causédia stramutarea acést'a repentina. Déca animalulu nu are minte si nu scie vorbí, nu intielege injuraturele tale celea diavolesci, ci pentru acea asculta atunci, pentrucà strigi tare càtra elu, deci se teme de strigatulu teu celu aspru. Probédia numai de striga càtra elu, nu injurare, ci alta carev'a vorba buna cu tonu tiépenu, si vei vedé, cumca si graindu vorbe bune si oneste te va ascultá. Dreptce e neadeveru, candu díci, cumca fàra injurare neci animalulu nu te asculta.

Multi mai dícu si aceea, cumca „s'au dedatu acumu a injurá, si nu se potu desvetiá.“ — Dara unii ca acei'a n'au voia adeverata de a se indreptá; càci nu e cu potintia se nu se póta lasá omulu de consvetudinea cea rea, déca voiesce cu seriositate, precumu se vede din intemplarea urmatória: Unu capitanu audíndu, cumca unulu dintre soldatii de sub man'a lui are dátin'a, de injura fórté hêdu si adese, l'a chiamatu la sine si l'a admoniatu; osténulu intru atát'a s'a fostu dedatu a injurá, incátu si inainte capitanului seu, candu se prindeá cà se va inbuní, si atunci inca emiteá câte o vorba de injurare din gur'a sa. Capitanulu, pentrucá se se inbunésca, l'a tramisu la spiritualulu regimentului, carele l'a consiliatu, ca decâteori va fí maniosu, se díca „Tala-lu nostru“, si i-a datu o sticla cu medicina, cu acea mandare, cumca candu va fí firetecu si maniosu, se bee din ea unu picu, dara beutur'a se nu o inghita, ci se o tiena in gura pana atunci, pana-ce i-va trece furi'a. Soldatulu n'a vrutu d'antâiu se se invoésca la acea, dara mai tardíu totusi a probatu si i-a succesu; s'a lasatu de injurate, si atunci eara a mersu dupa lécuri la preotu; dara parintele sufletescu cu mare bucuriã i-a dîsu: „Lécurile acelea, fetulu mieu, n'au fostu alt'a, decátu apa naturala; déca va trece du-te la funtana si-ti imple eara sticl'a“.

Vedeti, i. cr., nu ap'a i-a folositu ostasiului aceluia, cà aceea n'a fostu lécu, ci i-a folositu tacerea. Io inca le svatuescu la cei ce au dátina a injurá, a blastemá, se intrebuintiedie acést'a buna medicina de casa, cu carea potu se-si infrene limb'a cea rea injuratória. Decumv'a veti vení in manía, díceti de câteva ori „Tata-lu nostru“, si nu veti mai injurá. — Cuadeveratu nu e mirare, cà in dîlele de acumu atâte misieletãti si seraciã lasa Ddieu pre capulu ómeniloru; ba e mirare, cà ne dà bunulu Ddieu inca si atát'a, câtu ne dà, prelanga atâtea blastemuri si injurature gróznice; e mirare, cà nu-i inghite pamentulu de vii pre cei ce injura pre ziditoriulu seu,

pre Ddieu, pre Maic'a s., pre angéri si pre santi, si alte câte si mai câte, precumu a inghititu pre Core, Datanu si Avironu. — S'a templatu odinióra, cà unu sierbitoriu reu la sufletu, incependu plói'a, intre injurature grozave a menatu afara la campu vitele, si detunandu-lu a moritu dintrodada. — Incunoscintiandu-se odata Ludovicu regele Franciloru, cumca intre súpunii sei e fórte latita dátin'a urita de a injurá, in totu modulu sa nesuitu ca acést'a se o sterpésca si se o impiedece; pentru acea a anuntiatu, cumca celu ce va cutezá se injure pre Ddieu, acelui'a, orícine se fia, i se va tai'a limb'a. Poporulu doriá tare se scia, cumca óre impliní-va regele aievea mandatulu acestu aspru si infioratoriu? Dar regele s'a tînutu de vorba: Preste puçinu s'a acusat unu injuratori, si acelui'a din porunc'a regelui i-s'a taiatu limb'a; pentru care lucru s'a intristatu poporulu, dîcundu, cumca totusi e urita fapta de la unu rege, ca se faca asia cu omulu, pentrucà blastema. Regele audîndu, ca poporulu astfelu se caiesce, a dîsu: „Nu mi-pasa; mai bine me injurati pre mine, decátu pre Ddieu!“ Si asia a incetatu de totu dátin'a injurarei, candu apoi neci pre rege nu l'au blastematu, vediendu, cumca fórte intielépta porunca a datu.

Deci se póte datin'a acést'a rea parasí, numai se intrebuintiati tóta impregiurarea spre acea. De auditi pre cinev'a, cà injura, luati-ve cutezare de lu admoniati, fire-ar orícine si-i dîceti: Acést'a nu ti-e iertatu.

Parintiloru! Nu suferiti injuraturele in casele vóstre. Folositi dogéna, de e de lipsa; si decumv'a fiii vostri nu asculta de vorbe bune, piedepsiti-i aspru. Dara lucrulu de frunte e, cà si voi se ve portati bine, se le dati esemplu bunu si cu vorb'a si cu fapt'a; càci indesiertu opriti injurarea, din ce óra si voi cu vorbe blastematórie ve admoniati copiii si famili'a.

Despuitoriloru! Nu suferiti blastemurile din gur'a sierbiloru vostri; alungati-lu de la casa vóstra pre sierbitoriu acela, carele nu voiesce se incete si se se lápede de injurature; precugetati bine si se sciti, cà nu se revérta binecuventarea si darulu lui Ddieu preste lucrulu acela, pre care lu maculédia blastemulu seu injurarea.

Femei! Candu tórceti, cóseti seu oríce alte lucruri impliniti pre a casa au macaru unde, nu suferiti intre voi pre o atare muiere rea la gura, carea neci o óra nu póte se lucre, fàra ca se nu blasteme.

Jurati ai basericeii si ai comunei! Nu rabdati neci unu feliu de injurature de la nimene; dati pre orísicare injuratori in judecata, ca se se piedepsésca cumu se cuvine; càci veti vedé, cà va aduce folosu regul'a si legea acést'a. Nu suferiti, macaru si de ar dîce celu ce injura, cà asia i este dátin'a; pentrucà de ajunge cutare factoriu de rele inaintea scaunului de judecata, indarnu se mantuie cu acea, cumca ast'a seu ceea i-e dátin'a a face, càci inca cu atátu mai aspru se va piedepsi.

Numai astfelu facundu, se va impliní intru voi vorb'a santului apostolu: „Cu cutezare poteti asteptá venirea Domnului n. I. Christosu, carele ve va si intari pre voi pana in capetu, ca fàra pecatu se ve aflatu in diu'a venirei Domnului n. I. Christosu.“ Pentru acea se dîcemu cu rogatiunea santei maice baserice: „Dómne, indurarea si grati'a ta se ne conduca si indrepte anemele nóstre, pentrucà fàra tine nu-ti potemu placé tîe! Amin.

Ioanu Sabo,
preotu gr. c. in Trie.

Literatura.

Dreptulu publicu alu Romaniloru, de Simeone Barnuti, fostu dr. in legi si prof. de dreptulu naturale, dreptulu gintiloru si dreptulu publ. alu Romaniloru, si de filosofia la universitatea din Iasi. Prologulu cu noti-ti'a biografica a auctoriului pag. XXXVI, opulu propriu pag. 470. Cu tipariulu „Tribunei romane,“ in Iasi, 1867, Pretiulu 11½ dóuedieceri in natura, cu portretulu fotograficu alu auctoriului 12 dóned., si se vende in Iasi la asociatiunea, ce se formà pentru publicarea tuturoru manuscriptelor remase de nemoritoriulu S. Barnuti. Se mai afla sub tipariu Dreptulu naturalu privatu si publ., carui va urmá Dreptulu gintiloru naturalu si positivu, Politic'a constitutiunei stateloru principali, Antropologí'a, Psihologí'a empirica, Enciclopedí'a filosofiei teoretice, Logic'a, Metafisic'a, Estetic'a, Scienti'a virtutei, Pedagogí'a, Istori'a filosofiei, si altele.

Das Geisterreich in Glauben, Vorstellungen, Sage und Wirklichkeit. Von Fr. Daumer, Prof. 1 B. Dresden 1867. — Pr. 1 tal. 7½ gr. d. arg.

Geschichte der social-politischen Parteien in Deutschland. Freiburg 1867. — Pr. 28 gr. d. arg.

Histoire de l'Ancien et du Nouveau Testament, par les seuls temoignages profanes avec le texte sacré en regard, ou *la Bible sans la Bible*; par M. Gaiet, curé de Cormontreuil, membre de l'académie de Reims. Tomes I. et II. Paris. Guinot. 1866.

Der Papst das Oberhaupt der Gesamtkirche. Von G. Schneemann S. J. Freiburg 1867. — Pr. 14 gr. d. arg.

Les fausses décrétales. Première partie; par Edouard Dumont. Paris 1866.

Die Praebenda theologalis und poenitentialis in den Capiteln; eine canonische Abhandlung, von Dr. Franz Sentis. Mainz 1867. — Pr. 8 gr. d. a.

Studien zur Geschichte des zweiten Kreuzzuges, von Dr. B. Kugler. Stuttgart 1866. — Pr. 1 tal. 6 gr. d. arg.

Der Prediger-Orden in Wien und Oesterreich, Regesten, Collectanien, Nekrologien etc.; Von Seb. Brunner. Wien 1867. — Pr. 10 gr. d. a.

Ulrich Zwingli, nach den urkundlichen Quellen, von I. C. Mörkofer. 1. Theil. Leipzig 1867. — Pr. 1 tal. 15 gr. d. arg.

Zwingli-Studien, von Dr. Hermann Spörri. Leipzig 1866. — Pr. 20 gr. d. arg.

Ochire prin lumea politica

(din 1—16 Septembrie.)

Cronica interna. Se dice, cà in 15 Sept. s'a tînutu unu consiliu, in carele fûre ambe ministeriele de façia, sub presiedinti'a cancelariului Beust; in acelasi, spunu, cà in restempu de 2 óre s'ar fí si facutu invoirea in privinti'a finantielor. Adi la 11 óre se aduna ambele deputatiuni in siedintie separate. — Despre Tür se spune, cà cu ocaziunea petrecerei date in onóre-i in Pest'a, la vorbele unui'a din partid'a stangei: „Spune lui Napoleone, cà numai numele Kossuth póte aici se insufletiesca,“ se fia respunsu: „Calea inceputa e unica pentru Ungari'a salvatória; pacea, nu armele voru face Ungari'a mare.“ Cutóteaceste se pare, cà Ungarii, dupa-ce si-voru castigá tóte pretinsiunile, voru fí apti a suflá si

in bucinu rusescu, numai se si-póta sustiené egemoni'a preste cealalte natiuni colocuitórie.

Croati'a pre calea administrativa o patiesce ca Transilvani'a.

Cronica esterna. Inafara totu clocesce, ear pre-sub mana se facu armári mari in tóte pàrtile.

Intre altele se díce, cà Franci'a si-castiga dej'a si vite cornute din Lombardi'a pentru casu de batali'a, ear cai se cumpera in Ungari'a. — Not'a cercularia a lui Moustier, indereptata càtra poteri, asigura, cà convenirea la Salisburgu avù de scopu numai manifestarea condorei fačia cu cele template in Mexico, ear pre campulu politicu se fecera numai combinári de a sustiené pacea européna.

Rusi'a pasiesce aspru fačia cu Poloni'a, vrendu a stinge cu Poloni'a si relegiunea catolica si cu acést'a totu ce ar poté mirosí a cev'a romanismu in acelea pàrti. Se díce, cà cu anulu nou Poloni'a se va taiá in dóue gubernamente, si numirea-i de regatu va incetá. — Altcumu Rusi'a e cám debelasata, pentrucà i-se cám crucisiéza planurile in Oriente decàtra poterile apusene.

Regele Prusiei in vorbirea tienuta cu ocaziunea deschiderei parlamentului nordu-germanu tace ca piti-culu de politic'a esterna; inlaintru desfasiura desvoltare si inaintare pacifica, spre a amalgamá astfelu mai secu-ru provinciile nou-aneesate.

Rescolarea in Spani'a totu dura, ear regimulu spanicu a opritu oríce portare de arme, precumu si maestriloru fabricarea de arme fàra de concesiune de la regimu.

Despre una naie turca, numita „Zonab“, se spune, cà trase sub stégu francu la tiermurii Cretei, si precandu multe familie cretane voira a intrá in ea, spre a se salvá, Turcii dederu cu tunuri in acele familie. Deci comitetulu revolutiunariu din Cret'a fece cunoscutu acestu casu consuliloru poteriloru europene.

In Romani'a ministeriulu Golescu in cerculariulu adresatu càtra prefectii din tiéra díce espresu, cà se tiene de calea ministeriului priore. — Fói'a italiana „Il Conte Cavour“, redigeata de Vegezzi, vorbindu despre lucrurile literarie, ce se petrecu la Bucuresci, recomanda Italianiloru din totu sufletulu, ca se tinda mana de ajutoriu fratiloru Romani din resaritu.

Varietáti.

Archiepiscopulu Colocei, dr. Lud. Haynald, darù 10.000 fl. in obligatiuni urbariali pentru fondulu academiei magiare.

Archipastorii catolici din Austri'a se aduna in dílele acestea la Vien'a, in urm'a unei invitári din partea emin. sale card. I. O. Rauscher, spre a tiené o consultare, carei se i-fia datu ansa innoitele si inviersionatele atacuri ale presei-de-dì asupr'a concordatului.

Comitetulu judetiului Cahulu, urmandu frumosulu esemplu alu Galatianiloru si Brailaniloru, propuse a se dá intru memori'a inaugurarei „Soçietatei liter. rom.“ in cursu de 20 ani câte 4000 lei ca stipendie pentru 2 juni din Besarabi'a si Bucovin'a studinti la vreo universitate européna.

„*Romanulu*“ din 11 Aug. aduce o corespundintia tramésa de „mai multi din clerulu rom. gr. c.“, in carea respectivii se plangu, cà cele dóue episcopie a Ghierlei si Lugosiului se paru a ni se fí datu numai deaceea, ca dealtaparte se ni se iee drepturile canonice ale besericeii

nóstre, precumu dreptulu de alegere, dreptulu de sínóde, etc. Noi inca totu speràmù, cà prea luminatii nostri archierei prin convocarea sínódeloru multu-dorite voru face se incete odata atâte tanguiri càtu drepte càtu nedrepte.

Reuniunile catolice din Germani'a si-tienura est-tempu adunarea loru generala in dílele prime ale I. c. in Innsbruck, capital'a Tirolului. Decisiunile adunarei cele mai de capetenia suntu: a lucrá cutotadinsulu pentru infientiarea unei universitáti catolice in Germani'a, si ca contrapondu alu numeróseloru diurnale anti-crestine din dílele nóstre a infientiá reuniuni-depresa, cari in fiacare provincia se sprigionésca si materialmiute diuarile catolice, fia politice fia nepolitice.

Fói'a croata „Pozor,“ suspinsa fiendu in Croati'a, ese acumu in Vien'a sub titlulu „Novi Pozor.“

Analele gimnasiului romanu gr. c. din Naseudu depre a. scol. 1866/7 ne aréta, cà gimnasiulu acest'a e inaintatu acumu si cu a IV. clasa, carei i va urmá in anulu viitoriu a V. Institutiunea o prevedu patru profesori ord., doi suplenti, si vicariulu ca directoru si prof. de religiune in tóte clasele. Numerulu scolariloru a fostu 112, intre cari 96 romani gr. c., 14 romani gr. or., si 2 magiari r. cat. Esamenele de promotiune se tienura in 24—26 Iuniu, ear cele publice in 27—28 sub presiúlu domnului inspectoru dícesanu can. Michael Siorbanu si alu domnului consilariu scol. dr. Ioanu Maioru; in 29 fù „Te Deum“ si impartírea premiiloru. Inceputulu cursului pentru anulu viitoriu e defiptu pre prim'a Septembre. Ne amu bucurá fórte, candu amu vedé si unu increscamentu mare de midilóce ale institutiunei si o caldurósa impartasire a publicului la concursulu cu contribuii pentru imbogatírea midilóceloru de invetiamentu si a colectiuniloru recerute. Acestu gimnasiu, deschisu in 4 Octobre 1863, se intretiene din venitul regalu de carciumaritu din 29 comune, care s'a restituitu fostiloru granitari in 1. Nov. 1861 ca proprietate a loru avuta si inainte de militarizare. Speràmù, cà in asemenea reportu va intrá de altadata totu statulu atátu internu càtu si esternu alu gimnasiului, si cà in anulu 1870—71 se va serbá complectarea intregului gimnasiu superioru.

Adunarea generala a „Asoçiatíunei rom. transilv.“, tienuta esttempu in Clusiu in 26—27 Augustu, fù un'a din cele mai stralucite, càtu in asta privintia numai cea tienuta la Brasiovu a intrecutu-o. Nu numai cà se presintara la dins'a membri numerosi din tóte tienuturile, ci intre dinsii poteái vedé si unu numeru frumosu din barbatii cei mai emininti ai natiunei nóstre. — Siedinti'a prima, in a carei preséra comitetulu Asoçiatíunei tienù o svatuire preliminarua despre ordinea celoru agende, o onorà cu presinti'a sa si escel. sa d. comisariu reg. c. E. Pechy si ilustr. sa v. presiedintele gubernului reg. G. Groiss, primiti ambii cu aclamatiuni de „se tráesca!“ La inceputulu siedintiei d. consil. Iac. Bolog'a, dupa-ce inscientiéza, cumca escel. sa presiedintele Asoçiatíunei din caus'a struncinatei sale sanetáti si a altoru impregiurári oficióse urginti e impiedecatu a vení la adunarea Asoçiatíunei, se aclaméza de presiedinte „ad hoc.“ Dupa aceea p. o. d. protop. gr. c. alu Clusiuului I. Pamfilie tienù o frumósa cuventare salutatória càtra óspeti in numele Romaniloru din Clusiu si din pregiuru. Urmá constituirea cancelariei, si cetirea reportului secretariului II., p. o. d. I. V. Rusu, asupr'a activitatei Asoçiatíunei in anulu decursu, cumu si cetirea membriloru celoru noi. Se alesera apoi mai multe comisiuni, si anume: un'a

spre cercetarea reportului secretarialu; alt'a, dupa cetirea perceptiunilor si erogatiunilor Asoçiatiunei prin caseariulu ei, spre esaminarea acestor'a; a trei'a, dupa reportarea bibliotecariului despre starea bibliotecei, pentru inscrierea a celoru domni, cari voru a se inscrie de membri seau a platí tacse restante; si a patr'a pentru prelinimarea bugetului pre anulu viitoriu. Presidiulu aduse dupa aceea la cunoscintia o epistola a domnului dir. gimn. si redact. Iacobu Muresianu, prin carea oferese 1000 fl. v. a. pentru redicarea unei academii juridice si a unei scóle agronomice romane, care ofertu marimimosu primindu-se cu multa bucuría, se predede unei comisiuni spre referada. Siedinti'a prima se incheià cu insinuarea a loru trei disertatiuni scientifiche de la m. stimatii dd. I. Popfiu, L. Vajda, si dr. Tincu, dintre cari se puse la ordine a domnului prof. I. Popfiu: „*O privire fugitiva preste literatur'a romana si lips'a unei istorie a literaturii rom.*“, carea fù multu aplaudata din partea adunantie. — Siedinti'a II. din diu'a urmatória se deschise prin cetirea duoru depesie telegrafice gratulatórie de la Bucuresci, un'a de la reverendis. d. v. presied. T. Cipariu, alt'a de la corpulu Soçietaei literarie. Adunarea primì cu aplause cuprinsulu loru, otarindu retelegrafare. Dupa une petitiuni pentru subsidiu d. jude sing. Ios. Popu cetesce operatulu domnului secret. gub. Ladisl. Vajda „*Despre modulu, cumu s'ar poté pune stavila eracirei Romanului si a se midiloci inbunatatirea starei lui materiale si spirituale.*“ Lung'a si interesant'a disertatiune intrerumpendu-se, venira la ordine repórtele comisiuniloru. Amesuratu acestor'a domnului caseariu i-se votà unu laudatoriu in scrisu, ca semnu de recunoscintia; ofertulu domnului red. I. Muresianu se primì cu conditiunile puse de domni'a sa; stipendistiloru studinti la Prag'a ca pedagogi li se asemnara prelanga stipendiu de 300 fl. si câte 50 fl. bani de cale; afara de acestea se mai votara câte've a premie si stipendie de câte 50 si 25 fl. v. a.; „Archivului pentru filol. si istor.“ se promite totu spriginulu; se decide edarea „Fóiei Asoçiatiunei,“ preliminarandu-se pentru ea 400 fl., ca intr'ins'a se se tiparésca si actele Asociatiunei, ear la casu ce „Foi'a Asoçiati.“ n'ar esí, pentru tiparirea actelor se preliminaru 200 fl. In fine se purcese la restaurarea oficialiloru si alu comitetulu Asoçiatiunei, alegundu-se cu mare entusiasmu de presiedinte escel. sa L. V. Popp, de v. presiedinte reverendis. d. Ioane Hannia, secret. I. G. Baritiu, secret. II. I. V. Rusu, caseariu Stejariu, archivariu N. Cristea, controloru I. Popescu; ear de membri ai comitetulu: I. Bolog'a, E. Macelariu P. Dunc'a, P. Manu, I. V. Rusu, can. Greg. Mihali, N. Popea, I. Antonelli, dr. I. Nemesiu, dr. I. Stoianu, Z. Boiu, si Rosc'a. — Diu'a si adunarea o incoronà concertulu datu in folosulu fondulu Asoçiatiunei in teatrulu ung., carele produse mare placere si secerà aplausu de la unu publicu luminatu din tóte plasele soçietaei, si alu carui programu erá urmatoriulu: **Partea prima:** 1. Overtura din „Venatoriulu farmacatoriu“ (Freischütz) de C. Weber, esecutata de band'a militaria c. r. locala. 2. „Concertu de violina“ de Berliott, esecutatu de d. Nicolau Trandafir. 3. „Glasulu unui romanu“, poesìa populara de Andreiu Muresianu, declamata de d. Ludovicu de Ciato. 4. „Ari'a mare“ din oper'a „Attila“ de Verdi, esecutata cu acompaniarea bandei militaria de domnisiór'a Isabel'a Vasiciu. 5. „Carnevalulu de Bucuresci“ de Franciscu Lorenzo, esecutatu de domnisiór'a Aureli'a Popp. **Partea secunda:** 6. „Variatiuni de clarinetu“ ese-

cutate de band'a militaria. 7. „Arie romane“, duetu, esecutatu de domnisiór'a Isabel'a Vasiciu si d. Mihailu Ferliescu. 8. „Fantasia de concertu“ din oper'a „Troubadour“ de A. Goria, esecutata de domnisiór'a Aureli'a Popp. 9. „Overtura“ din oper'a „Dinorah“ de Meyerbeer, esecutata de domnisiór'a Isabel'a Vasiciu si d. Iuliu Ibner. 10. Fantasia din „Lucia“ de Weiss, esecutata de d. Nicolau Trandafir. 11. „Marsiu romanu“, esecutatu de band'a militaria. — Concertantele si concertantii secerara deplina recunoscintia din partea publiculu, si cudeosebire domnisiórele Aureli'a Popp si Is'a Vasiciu fure si câte de dóue trei ori chiamate si aplaudate pintre o plóia de cunune de flori. Mare si prea placuta sensatiune facura si cei 12 juni romani, adusi anume depre Campia spre a jocá joculu nostru natiunalu „Calusiariulu.“ Ca loculu adunarei gener. viitorie se desemnà Ghierl'a.

Domnitoriulu Romaniei Carolu I. visitandu cu membrii primariei din Bucuresci nescce locuri, si-esprimà dorulu si vointi'a, de a se infientiá pre unulu din locurile inspectiunate o gradina zoologica, si acést'a pre calea de subscriptiuni, pastrandu pentru sine onórea de a se subscrie in loculu primu cu 30.000 de lei.

Din program'a gimnasiulu romanu gr. cat. de Beiusiu pentru anulu scolasticu 1867 estragemu: Clas'a I. avù auditori 60 insi; cl. II. 56; cl. III. 58; cl. IV. 35; cl. V. 27; cl. VI. 36; cl. VII. 32; cl. VIII. 35. Sum'a: 339. dintre acesti'a suntu romani 311, eara ceialalti 28 insi sunt unguri, nemti, ovrei etc. Statulu personale alu profesoriloru e urmatoriulu: 1) Teodoru Kóváry, diriginte, canonicu tit.; a implinitu anulu alu 24-le alu profesurei. 2) Simeone Popu (repausatu in 8 Iul. a. c. in alu 17-le anu alu profesurei.) 3) Andrea Pappfalvay, 16. anu alu profesurei. 4) Mihaiu Bandiciu, in alu 11. anu. 5) Ioane Selagianu, in alu 9. anu. 6) Augustinu Antal, in alu 6. anu. 7) G. M. Marinescu, in alu 6. anu. 8) Gavrielu Lazaru, in alu 3. anu. 9) Iosefu Iutiu, in alu 3. anu. 10) Stefanu Szady, alu 2. anu. 11) Simeone Bulcu, 1. anu. 12) Ales. Bozintanu, 1. anu. Cei de ritulu gr. or. au catechetu pre Georgiu Vasileviciu protopopulu loculu, cei rom. cat. pre St. Gergely. Trebuie se sentímu bucuria, cautandu la numerulu si clasificatiunile junimei. Totu ce amu dorí e, ca se nu bata la ochi cà asia multi domni profesori au atátu de puçin ani de servitiu. Acestu reu ar trebui delaturatu. L'a observatu prea bine rds. d. diriginte, candu la compunerea programei aréta anii servitiulu la fiacare domnu profesore. — La finea programei gasimu urmatóri'a: Inscintiare. Conscrierea pentru primirea tenerimei scolastece la clasele mai inalte in gimnasiulu superioru gr. catolicu de Beiusiu pe anulu scol. 1867/8 se va face in 27, 28, 30 Septembre; 1-a Octobre misa solemna „Veni sancte“ servanda in beseric'a gr. catolica; eara in a 2-a Octobre se voru incepe prelegerile. Beiusiu 31 Iuliu 1867. Teodoru Kóváry, dereginte.

Ne rogamu de restantie depre semestrele espirate. — Esemplarie (cu esceptiunea numerulu 1. din 1866) avemu in abundantia.

Post'a redactiunei. P. t. domniloru: G. P. in Lugosiu. Fierbinte multiamita pentru cele tramise. — L. P. in Bai'a-mare. Dupa potiintia le vomu folosi. — I. S. in Trie. „Soçietaea liter. a teologiloru rom. din Vien'a“ bucurosu s'ar apucá si de opulu lui Balmes „Catholicismulu si protestantismulu“, candu ar fi din vreo parte incuragiata. Dara pana acumu si opurele „Fabiola“ si „Catechismulu de Deharbe“ tom. I. inca zacu in mare numeru nevendute.